

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

และ

แนวทางการเยี่ยมบ้านนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หลักการและแนวคิด

เจตนารมณ์และหลักการพื้นฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีแบบแผน ขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้เป็นระบบที่มุ่งหวังพื้นฐานและ แนวทางการดำเนินการในประเด็นสำคัญ ดังนี้

(๑) การปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร ครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มุ่งไปสู่ความรับผิดชอบต่อในการดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม (Educating the Whole Child)

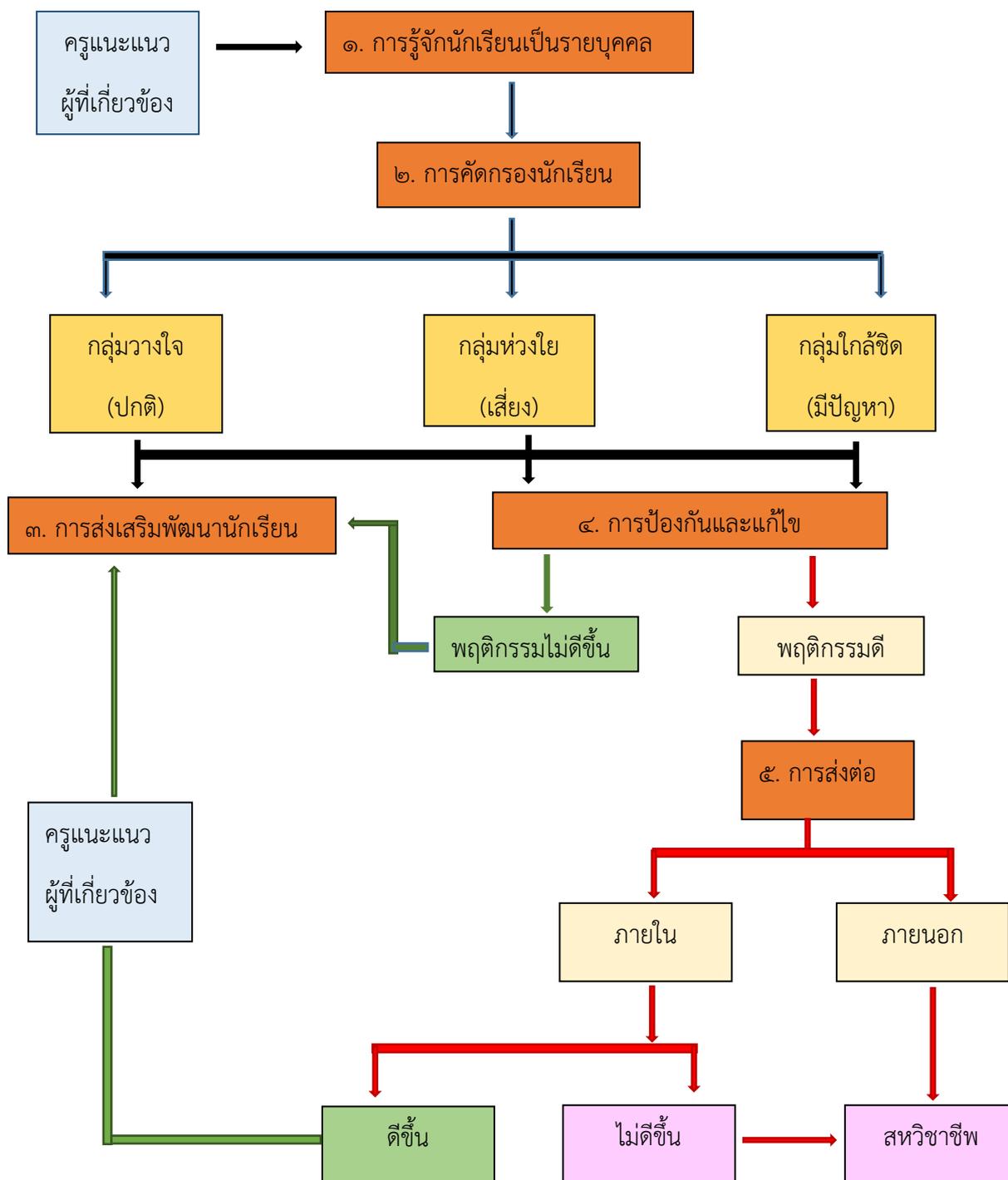
(๒) การวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครู-อาจารย์ อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแล ทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยเชื่อมประสานการดำเนินงานทุกส่วนทั้งโรงเรียน

(๓) การสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ภาพที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้การดูแลที่บ้าน โรงเรียน และชุมชนเชื่อมประสานกัน

(๔) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยกันเฝ้าระวังดูแลกลุ่มเครือข่าย ช่วยเหลือสนับสนุนบุตรหลาน

(๕) การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงการแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ และสหวิชาชีพ

ขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของ สพฐ.

การเยี่ยมบ้าน (Home Visit)

การเยี่ยมบ้านเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมักจะนำไปใช้ในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับบ้านในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนอย่างลึกซึ้ง มีข้อมูลเชิงประจักษ์ และได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนในครอบครัวและชุมชนและชุมชน สามารถประเมินสาเหตุของปัญหา แล้วดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสม ตลอดจนหาแหล่งสนับสนุนที่จะช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีกิจกรรมย่อย ดังนี้

๑. ระยะเตรียมการ

(๑) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและประชาชนทราบการดำเนินงานโดยใช้สื่ออย่างหลากหลาย เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว ประจำหมู่บ้าน การจัดทำแผ่นพับ การจัดทำจดหมายข่าว ฯลฯ

(๒) รวบรวม สังเกต ศึกษาข้อมูลนักเรียน ทั้งข้อมูลเชิงพฤติกรรมและกายภาพ เช่น พฤติกรรมขณะอยู่โรงเรียน การแต่งกาย ความสะอาดของร่างกายการเดินทาง ไป-กลับจากบ้านถึงโรงเรียน เป็นต้น นำมาวิเคราะห์ สรุป และกำหนดวัตถุประสงค์ในการเยี่ยมบ้าน

(๓) วิเคราะห์ว่าใครคือคนที่ต้องการพบ เช่น พ่อแม่ หรือลุง ป้า น้า อาของนักเรียน

(๔) เตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์ ทักษะในการสื่อสารเพื่อการสร้างสัมพันธภาพ การค้นหาปัญหา การรู้สึกเข้าใจและเห็นใจ การให้กำลังใจ ทบทวนประเด็นที่จะสังเกตและสนทนา

(๕) นัดหมายล่วงหน้า เพื่อให้พร้อมทั้งสองฝ่าย หรือในกรณีที่ต้องการข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ ไม่มีการจัดฉาก ผู้เยี่ยมบ้านอาจไม่นัดหมายล่วงหน้า

๒. ระยะเยี่ยมบ้าน

(๑) ไปตามนัด กรณีไม่ไปต้องแจ้งล่วงหน้าเพราะผู้ปกครองนักเรียนบางคนอาจต้องหยุดงานเพื่อรอพบครู ไม่ควรเลื่อนนัดถ้าไม่จำเป็น

(๒) หากไปตามนัดแล้วไม่พบใคร ให้ถามข้อมูลจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อทราบข้อมูลที่จะมาในครั้งต่อไป

(๓) รวบรวมข้อมูลโดย

- การสังเกตสภาพที่อยู่อาศัย และพฤติกรรมของนักเรียนและบุคคลในบ้านนักเรียน
- การพูดคุยสนทนากับพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน

ระหว่างเยี่ยมบ้านควรระวังการเขียนบันทึก ไม่ควรทำขณะสนทนา แต่อาจใช้สื่อช่วยบันทึกอื่น ทั้งนี้ ควรขออนุญาตผู้ปกครองก่อน และต้องถือเป็นความลับไม่นำไปเผยแพร่

(๔) เมื่อเยี่ยมบ้านเสร็จควรรีบจดบันทึกข้อมูลที่พบจากการสังเกตและการสนทนาในแบบบันทึก ที่เตรียมไว้ทันที เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนที่สุด

๓. ระยะเวลาการเยี่ยมบ้าน

(๑) ควรกลับมาทบทวนข้อมูลจากการสังเกตและการสนทนา รวมถึงข้อมูลจากภาพที่ถ่ายได้ เพื่อสรุปเป็นข้อสังเกตข้อมูลของนักเรียน นำไปใช้ส่งเสริม พัฒนาป้องกัน และแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

(๒) สรุปรายงานและความเห็นของผู้เยี่ยมบ้าน เพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลนักเรียน

พึงระลึกเสมอว่าข้อมูลและความเห็นของผู้เยี่ยมบ้านเป็นข้อมูลเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ควรรักษาความลับและใช้อย่างระมัดระวังที่สุด

ตัวอย่าง แนวทางการให้ความช่วยเหลือหลังจากการเยี่ยมบ้าน

ด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ	แนวทาง/กิจกรรมให้ความช่วยเหลือ
๑. ด้านเศรษฐกิจ	๑. จัดหาทุนการศึกษา ๒. จัดหางานพิเศษให้ทำเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ๓. จัดหาปัจจัยพื้นฐานให้ เช่น อาหารกลางวัน เสื้อผ้า หนังสือยืมเรียน จักรยาน ยืมเรียน ฯลฯ
๒. ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต	๑. จัดอาหารเสริม ๒. จัดกิจกรรมโฮมรูมฝึกทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสุขภาพจิต ๓. แจกผู้เกี่ยวข้องร่วมช่วยดูแล กรณีมีโรคประจำตัว เช่น ครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ๔. ส่งต่องานอนามัยโรงเรียน หรือแพทย์(กรณีรุนแรง)
๓. ด้านการเรียน	๑. แจกผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอนรายวิชา เพื่อจัดการสอนซ่อมเสริม ๒. จัดกิจกรรมโฮมรูมเกี่ยวกับการส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ / การวางแผนการเรียนที่เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ (Learning Style) ของตนเอง
๔. ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว	๑. จัดกิจกรรมทักษะชีวิตในการป้องกันตัวจากการถูกล่วงละเมิด ๒. ให้คำปรึกษาแนะนำวิธีปฏิบัติตนที่สมควรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การปรับเปลี่ยนเจตคติ และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อนักเรียน
๕. ด้านความสามารถพิเศษ	๑. จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน ๒. จัดเวทีให้โอกาสนักเรียนแสดงความสามารถ ส่งเข้าประกวดแข่งขันในระดับต่าง ๆ
๖. ด้านความปลอดภัย - ความรุนแรงในครอบครัว - สารเสพติด - การติดเกม/อินเทอร์เน็ต	๑. ประสานงานเครือข่ายผู้ปกครองเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง ๒. แจกคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก ให้ร่วมพิจารณาช่วยเหลือ

แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ชื่อ - สกุล (นาย/นางสาว/ต.ช./ต.ญ).....ชื่อเล่น.....

ชั้น.....เลขที่..... โทรศัพท์..... id line..... Facebook.....

สถานการณ์เยี่ยม : เยี่ยมแล้ว ครั้งที่..... ภาคเรียนที่..... ยังไม่ได้เยี่ยม.....

ข้อมูลจากการสังเกตและสอบถาม : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ถูกในช่องสี่เหลี่ยม

บ้านที่พักอาศัย

๑. บ้านที่อาศัย

บ้านของตนเอง บ้านเช่า อาศัยอยู่กับผู้อื่น บ้านญาติ

หอพักอาศัยอยู่กับ.....

อื่นๆ

๒. ระยะทางระหว่างบ้านไปโรงเรียนไป/กลับ.....กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง.....ชม.

๓. การเดินทางของนักเรียนไปโรงเรียน

ผู้ปกครองมาส่ง เดินทางมาเอง โดย.....

รถโรงเรียน รถโดยสารประจำทาง รถยนต์ส่วนตัว รถจักรยานต์

รถจักรยาน เดิน อื่นๆ

๔. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

๔.๑ สภาพตัวบ้าน ดี พอใช้ เก่าทรุดโทรม พื้นที่คับแคบ ไม่มีความเป็นสัดส่วน

๔.๒ สะอาดมีระเบียบ ไม่ค่อยสะอาด สกปรกไม่มีระเบียบ อื่น ๆ.....

๔.๓ สาธารณูปโภค ไฟฟ้า มี ไม่มี

น้ำเพื่อให้อุปโภค/บริโภค มี ไม่มี

ห้องสุขา มี ไม่มี

๔.๔ โปรตระบุสภาพแวดล้อมรอบที่อยู่อาศัย เช่น ใกล้แหล่งมั่วสุ่ม ใกล้สถานบันเทิง ชุมชนแออัด เป็นต้น

.....

.....

ข้อมูลครอบครัว

๑. สมาชิกในครอบครัวนักเรียน จำนวน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

๒. พี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกัน ชาย.....คน หญิง.....คน รวม.....คน

๓. พี่น้องที่เกิดจากต่างบิดามารดา ชาย.....คน หญิง.....คน รวม.....คน

กรณีในครอบครัวมีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

.....

.....

.....

๔. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

รักใคร่กันดี ขัดแย้งทะเลาะกันบางครั้ง ขัดแย้งทะเลาะกันบ่อยครั้ง ห่างเหิน

ขัดแย้งและทำร้ายร่างกายบางครั้ง ขัดแย้งและทำร้ายร่างกายบ่อยครั้ง อื่น ๆ.....

๖.๖ กิจกรรมยามว่างหรืองานอดิเรก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ดูทีวี/ฟังเพลง	☐ ไปเที่ยวห้าง/ดูหนัง
☐ อ่านหนังสือ	☐ ไปหาเพื่อน/เพื่อน
☐ แว่น/สกี้อย	☐ เล่นเกม คอมพิวเตอร์/มือถือ
☐ ไปสวนสาธารณะ	☐ เล่นดนตรี
☐ อื่นๆ	

๖.๗ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ คบเพื่อนในกลุ่มที่ใช้สารเสพติด	☐ สมาชิกในครอบครัวข้องเกี่ยวกับยาเสพติด
☐ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้สารเสพติด	☐ ปัจจุบันเกี่ยวข้องกับสารเสพติด
☐ เป็นผู้ติดบุหรี่ สุรา หรือการใช้สารเสพติดอื่นๆ	

๖.๘ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ มีการทะเลาะวิวาท	☐ ก้าวร้าว เกร	☐ ทะเลาะวิวาทเป็นประจำ
☐ ทำร้ายร่างกายผู้อื่น	☐ ทำร้ายร่างกายตนเอง	☐ อื่นๆ

๖.๙ พฤติกรรมทางเพศ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ อยู่ในกลุ่มขายบริการ	☐ ใช้เครื่องมือสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับด้านเพศเป็นเวลานานและบ่อยครั้ง
☐ ขายบริการทางเพศ	☐ หมกมุ่นในการใช้เครื่องมือสื่อสารที่เกี่ยวข้องทางเพศ
☐ มีการมั่วสุมทางเพศ	☐ ตั้งครรภ์

๖.๑๐ การติดเกม (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ เล่นเกมเกินวันละ ๑ ชั่วโมง	☐ ขาดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
☐ เก็บตัว แยกตัวจากกลุ่มเพื่อน	☐ ใช้จ่ายเงินผิดปกติ
☐ อยู่ในกลุ่มเพื่อนติดเกม	☐ ร้านเกมอยู่ใกล้บ้านหรือโรงเรียน
☐ เล่นเกมเกินวันละ ๒ ชั่วโมง	☐ หมกมุ่น จริงจังในการเล่น
☐ ใช้เงินสิ้นเปลือง โทก ลักขโมยเงินเพื่อเล่นเกม	☐ อื่นๆ.....

๖.๑๑ การเข้าถึงสื่อคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้จากที่อยู่อาศัย

☐ สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จากที่อยู่อาศัย	☐ ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จากที่อยู่อาศัย

๖.๑๒ การใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์

☐ ใช้โซเชียลมีเดีย/เกม (ไม่เกินวันละ ๓ ชั่วโมง)
☐ ใช้โซเชียลมีเดีย/เกม (วันละ ๓ ชั่วโมงขึ้นไป)

๗. ข้อห่วงใยของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน

.....

.....

.....

๘. สิ่งที่คุณปกครองต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือนักเรียน

☐ ด้านการเรียน	☐ ด้านพฤติกรรม	☐ ด้านเศรษฐกิจ (เช่น ขอรับทุน)	อื่น ๆ.....

๙. ความช่วยเหลือที่ครอบครัวเคยได้รับจากหน่วยงานหรือต้องการได้รับการช่วยเหลือ
- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย ไม่จำเป็น

.....

.....

.....

วันที่บันทึกข้อมูล...../...../.....

ผู้ให้ข้อมูลนักเรียน.....
เกี่ยวข้องกับนักเรียนเป็น ()

ผู้บันทึกข้อมูลนักเรียน.....
()
ตำแหน่ง/หน้าที่.....